

Būvmateriālu ražotāju asociācija

Juridiskā adrese: Lielirbes iela 17a-28, Rīga, LV-1046.

Faktiskā adrese: Kr.Barona iela 99/1, Rīga, LV-1012.

2025. gada 23.aprīlis Nr.02

Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijai

Skanstes iela 25, Rīga, LV-1013

Par publisko konsultāciju par grozījumiem kapitāla izmaksu uzskaites un aprēķināšanas metodikā

Kapitāla izmaksu aprēķins regulētajām kompānijām atšķiras no tirgus apstākļos strādājošiem uzņēmumiem un likumdevējs ir deleģējis regulatoru ievērot ekonomiski pamatotu izmaksu aprēķinu. Kapitāla izmaksās tarifos tiek iekļauta peļņa, kas aprēķināta balstoties uz pašu kapitāla apjomu, peļņas nodoklis, aizņemtā kapitāla izmaksas, kā arī amortizācijas, jeb nolietojuma izmaksas.

Ar peļņu un amortizāciju saistītie kapitāla izmaksu elementi esošajā metodikā un tās piedāvātajos grozījumos nodrošinās regulētajiem uzņēmumiem saņemt pašu kapitāla atdevi (ieskaitot kapitāla pieaugumu) vairākas reizes augstāku salīdzinot ar starptautiskajā praksē izmantotajām līmeņatzīmēm. Tāpēc ierosinām sekojošas izmaiņas konsultāciju dokumentā:

Atbilstoši spēkā esošajai metodikai, peļņa nominālā apmērā tiek aprēķināta balstoties uz regulēto aktīvu bāzi, kas tās lielākajā daļā ietver pārvērtētus aktīvus ([t.sk](#) uzņēmumu sadalīšanas vai pārdošanas rezultātā) un netiek ņemta vērā aktīvu sākotnējā vērtība. Pārvērtēšanas ierobežojums ir noteikts tikai pēc 2021.gada 31.decembra, kas tika ieviests metodikā, pārejot no reālās uz nominālo kapitāla atdeves likmi. Pasaules regulācijas prakse, piemēram FERC Uniform System of Accounts, vairāku ES valstu Regulatoru prakse, [t.sk](#). Igaunijas, NARUC metodiskās vadlīnijas un citi avoti norāda uz stingru pienākumu regulatoriem pieturēties pie divām opcijām – reālās kapitāla atdeves likmes kombinācijā ar regulāru aktīvu pārvērtēšanu vai arī nominālās kapitāla atdeves likmes kombinācijā ar aktīvu vēsturisko vērtību. Papildus vairāku valstu praksē ir noteikts aizliegums aktīvu vērtībā iekļaut reorganizācijas prēmiju, piemēram pārdodot regulēto uzņēmumu vai nodalot pārvades vai sadales aktīvus. Saprotais, ka, ņemot vērā aktīvu ilgo lietošanas laiku, vairākos gadījumos aktīvu precīzas vērtības nav iegūstamas, taču pastāv vairāki veidi, kā regulators var iegūt tuvinātas aktīvu vēsturiskās vērtības.

Šie ierobežojumi regulatīvajā uzskaitē izmantot vēsturiskās aktīvu vērtības ir saistīti ar to, ka gadījumā, ja regulatori izmantotu nominālās kapitāla atdeves likmes un vienlaicīgi ļautu izmantot pārvērtētus aktīvus, regulētie uzņēmumi iegūtu papildus kapitāla atdevi kapitāla pieauguma veidā. **Ņemot vērā minēto, stingri uzstājam, ka tiek veikti grozījumi kapitāla atdeves metodikā, kas noteiktu par pienākumu regulētās aktīvu bāzes aprēķinā izmantot tikai aktīvu vēsturiskās vērtības, papildus pastiprinot arī uzņēmumu pienākumus attiecībā uz finanšu informācijas saglabāšanu un izsekojamību.**

Amortizācijas jeb nolietojuma izmaksas šobrīd līdzīgi kā regulētās aktīvu bāzes gadījumā ir ļauts aprēķināt balstoties uz pārvērtētām aktīvu vērtībām, kas papildus rada nesabalansētu ieguldījumu izmaksu atspoguļojumu regulētajos tarīfos. Šo izmaksu vienīgais mērķis ir vienmērīgi attiecināt ieguldījumu izmaksas visā aktīva lietošanas laikā un nav pieļaujams, ka, palielinot amortizācijas intensitāti: 1) uzkrātā amortizācija pārsniedz vēsturisko aktīvu vērtību un 2) papildus amortizācijas uzkrājums kalpo kā finanšu avots jaunām investīcijām, tādējādi izvairoties no pašu vai aizņemtā kapitāla ieguldījuma (ņemot vērā aktīvu kalpošanas ilgumu un PCI indeksa izmaiņām).

Ierosinām, ka arī uz aktīvu nolietojuma regulatīvo aprēķinu tiek noteikts ierobežojums, ka uzņēmumiem ir atļauta tikai aktīvu vēsturiskās (vai tuvinātās) vērtības attiecināšana nolietojuma izmaksu aprēķinā.

Latvijas regulētie uzņēmumi dažādu valsts, ES un starptautisko organizāciju grantu un lietotāju pieslēguma maksu veidā ir finansējuši daļu no to rīcībā esošajiem aktīviem. Lai arī nav atļauta šo aktīvu vai to daļu iekļaušana regulētajā aktīvu bāzē, metodika pieļauj to amortizācijas izmaksu aprēķinu un iekļaušanu gala tarīfu aprēķinā. Arī šī prakse ir pretrunā ar kapitāla ieguldījumu amortizācijas principu, jo regulētais uzņēmums nav ieguldījis savus līdzekļus šo aktīvu izveidē, tāpēc nav nepieciešamība šīs vērtības attiecināšanai gala izmaksās tikai tāpēc, ka būtu jāuzkrāj finanšu līdzekļi šo aktīvu aizvietošanai pēc to lietderīgās lietošanas laika beigām.

Ierosinām, ka metodikas grozījumos tiek noteikts ierobežojums gala tarīfos iekļaut amortizācijas (nolietojuma) izmaksas par aktīviem vai to daļām, kas finansēti no valsts, ES un starptautisko organizāciju grantu un lietotāju pieslēguma maksām.

Ņemot vērā, ka Latvijā šobrīd ir spēkā atliktā UIN režīms, kas paredz ka nodoklis tiek nomaksāts tikai brīdī, kad tiek izmaksāta nesadalītā peļņa, lietderīgi ir apsvērt iespēju koriģēt kapitāla atdeves nominālās likmes aprēķina formulu, neiekļaujot tajā nodokļa likmi, savukārt šīs izmaksas pilnībā iekļaujot tarīfu aprēķina izmaksās (passthrough). Šis praksē būtu precīzāks izmaksu atspoguļojums, jo gadījumā, ja uzņēmums investētu pašu kapitālu nākotnes infrastruktūras attīstībā, nodoklis šobrīd netiek piemērots, taču pie pašreizējās formulas uzņēmums saņem papildus peļņu nodokļa likmes apmērā.

Lūdzam iekļaut šos papildinājumus normatīvā akta izstrādes laikā, lai novērstu sistēmas pakalpojumu izmaksu pieaugumu Latvijas rūpnieciskajiem patērētājiem. Esam gatavi apspriest priekšlikumus detalizēti klātienē.

Ar cieņu,

Biedrības „Būvmateriālu ražotāju asociācija”
Valdes priekšsēdētājs

Leonīds Jākobsons